

Representantforslag 32 S

(2010–2011)

fra stortingsrepresentantene Ketil Solvik-Olsen, Oskar J. Grimstad, Henning Skumsvoll, Per Sandberg, Siri A. Meling, Elisabeth Røbekk Nørve, Linda C. Hofstad Helleland og Lars Myraune

Dokument 8:32 S (2010–2011)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ketil Solvik-Olsen, Oskar J. Grimstad, Henning Skumsvoll, Per Sandberg, Siri A. Meling, Elisabeth Røbekk Nørve, Linda C. Hofstad Helleland og Lars Myraune om kraftsituasjonen i Trøndelag og Møre og Romsdal

Til Stortinget

Bakgrunn

Møre og Romsdal og Trøndelag har gjennom flere år hatt en anstrengt kraftforsyning. Den viktigste årsaken til dette er økt forbruk blant annet på grunn av etablering av ny, kraftkrevende industri som Hydros aluminiumsverk på Sunndalsøra, ilandføringen av gassen fra Ormen Lange i Nyhamna og Hustadmarmors fabrikk i Elnesvågen i Fræna. Samtidig har ikke kraftproduksjonen i regionen eller kapasiteten i kraftnettet økt tilsvarende.

Kommende år er det planlagt flere store industriprosjekter i området. Det er planlagt økt produksjon av gass i Norskehavet som vil bli ilandført på Nyhamna, og de svenske industrikonsernene Höganäs og LKAB har gjennom sitt Ironman-prosjekt planer om å produsere direkteredusert jern på Tjeldbergodden. Selv om disse prosjektene vil være viktige for verdiskaping og sysselsetting i regionen, representerer den sårbare kraftforsyningen en alvorlig utfordring hvis de blir realisert.

Midt-Norge har gjennom flere år vært eget prisområde for elektrisk kraft der strømprisene i perioder har ligget betydelig høyere enn i andre landsdeler. Dette oppleves som urimelig av så vel bedrifter som husholdninger i landsdelen, og skaper problemer for konkurranseevnen til det lokale næringslivet. Kraftsituasjonen er en vesentlig ulempe for etablering av

næringsvirksomhet i Møre og Romsdal og Trøndelag. På den nordiske kraftbørsen Nordpool var gjennomsnittlig strømpris i januar 2010 i prisområdet NO3 (Midt-Norge) 54 øre/kWh, mens den i NO1 (Sørøst-Norge) og NO2 (Sørvest-Norge) var henholdsvis 41 øre/kWh og 38 øre/kWh. Det innebærer at man i Trondheim måtte betale 16 øre/kWh, eller nesten 50 pst. mer, i strømpris enn i Bergen.

Flere bedrifter innen kraftkrevende industri er lokalisert i Midt-Norge, og de høye strømprisene skaper betydelige utfordringer for dem. Det gjelder blant annet Fesil Holla, Elkem Thamshavn, Washington Mills, Peterson Ranheim, Norske Skog Skogn og Sødra Cell Follafoss. De to siste bedriftene måtte stanse sin produksjon helt flere ganger vinteren 2010 på grunn av den høye kraftprisen. Washington Mills har planlagt utvidelse av sin produksjon, men avventer dette på grunn av kraftsituasjonen i regionen.

Konsekvensene av en krise i kraftforsyningen til Midt-Norge vil være svært alvorlige, både for næringslivet og for husholdningene. Bedrifter kan måtte legge ned eller flytte produksjonen, og arbeidsplasser kan gå tapt. En kraftkrise kan medføre produksjonsstans på Hydros aluminiumsverk på Sunndalsøra, på Hustadmarmor eller til og med Ormen Lange-anlegget. Det siste vil kunne rokke ved Norges tillit som gassleverandør til det øvrige Europa. For å unngå en krise i kraftforsyningen til Midt-Norge har Statnett derfor anskaffet to mobile gasskraftverk som er plassert på henholdsvis Aukra og Tjeldbergodden. Disse vil imidlertid bli satt i drift kun som et ekstraordinært tiltak for å unngå en krise.

Stortinget har flere ganger siden 2005 behandlet representantforslag om å be regjeringen fremme en handlingsplan for kraftsituasjonen i Midt-Norge. Første gangen Stortinget behandlet et slikt forslag, 1. juni 2006, uttalte daværende olje- og energiminister Odd Roger Enoksen følgende:

«Jeg arbeider nå med en handlingsplan slik det blir bedt om, for å møte kraftsituasjonen i Midt-Norge - med sikte på å legge handlingsplanen fram tidlig på høsten.»

På denne bakgrunn valgte Stortinget å vedlegge forslaget protokollen.

Denne lenge lovte handlingsplanen ble imidlertid ikke lagt frem i løpet av hele foregående stortingsperiode, verken av statsråd Enoksen eller noen av hans to etterfølgere som olje- og energiminister i den rød-grønne regjeringen. Dette er et løftebrudd overfor Stortinget. Regjeringen har i det hele tatt vært svært passiv når det gjelder å møte den utfordrende kraftsituasjonen i Midt-Norge. Dette til tross for at forsyningssituasjonen i Midt-Norge har vært alvorlig gjennom hele foregående stortingsperiode og fortsatt er det.

Da Stortinget første gang behandlet et representantforslag om kraftsituasjonen i Trøndelag og Møre og Romsdal, uttalte en samlet komité våren 2006 i Innst. S. nr. 165 (2005-2006) følgende:

«Komiteen mener dette er en meget alvorlig situasjon for Midt-Norge - og særlig for Møre og Romsdal. Dette påkrevrer iverksetting av både kortsiktige og langsiktige tiltak.»

Videre het det:

«Komiteen vil understreke hvor viktig det er at både husholdninger, industri og næringsliv får kraft til en pris som gjelder i landet for øvrig. I denne sammenheng er tilgang på kraft avgjørende viktig.»

og:

«Komiteen viser til Statnetts planer om linje mellom Ørskog og Fardal, ei linje som kan øke energitilførselen med 6,5 til 7 TWh, men denne linjen vil gå gjennom naturområder som vil skape konflikter og kanskje økte kostnader. Ei slik linje vil ifølge Statnett ikke være på plass før tidligst i 2011, og lenge etter at kraftbehovet tilsier tilførsel av store mengder kraft.

Komiteen vil peke på at de langsiktige løsninger må finnes snarest gjennom å få på plass ny produksjon av kraft i regionen - og i Møre og Romsdal spesielt.

Komiteen viser til at situasjonen i Midt-Norge er ekstraordinær, og krever at ekstraordinære tiltak vurderes.»

Forslagsstillerne vil peke på at til tross for at en samlet energi- og miljøkomité våren 2006 uttrykte bekymring for kraftsituasjonen i Midt-Norge, og understreket behovet for iverksetting av både kortsiktige og langsiktige tiltak, har forsyningssituasjonen gått fra vondt til verre. Til tross for at energi- og miljøkomiteen våren 2006 understreket at det er viktig at husholdninger, industri og næringsliv i denne regionen får kraft til en pris som gjelder i landet for øvrig,

opplevde man vinteren 2010 rekordhøye priser på strøm som lå langt over andre deler av landet.

Behov for å styrke overføringsforbindelsene

Det vil ikke bli tilfredsstillende forsyningssikkerhet i Midt-Norge før den kapasiteten som en overføringsforbindelse mellom Ørskog og Fardal vil gi, er på plass tidligst i 2015. Frem til den tid er det behov for å sette i verk tiltak som kan gi økt kraftproduksjon slik at regionen unngår urimelig høye strømpriser i forhold til resten av landet, og i ytterste konsekvens at man må ta i bruk de mobile gasskraftverkene for å unngå en strømkriser. Det er også grunn til å merke seg at første gang Stortinget behandlet et representantforslag om kraftsituasjonen i Midt-Norge, og uttrykte bekymring over denne våren 2006, var det forventet at forbindelsen Ørskog-Fardal ville være på plass i 2011/2012. Dette tidspunktet er blitt stadig utsatt, og det er i dag forventet at en slik ny overføringsforbindelse ikke vil være på plass før tidligst i 2015, muligens enda senere. Til tross for mer enn 5 års planlegging er det ennå ikke gitt noen endelig konsesjon til forbindelsen.

Siden vinteren 2010 har kapasiteten på overføringsforbindelsen til Sverige (Nea-Järpstrømmen) blitt utvidet fra 600 MW til 900 MW. Det vil bedre situasjonen i Midt-Norge. Sverige har dessuten vedtatt å dele landet inn i flere prisområder, slik som i Norge. Også dette vil kunne føre til noe lavere strømpriser i Midt-Norge. Samtidig viste situasjonen vinteren 2010 hvor avhengig man er av regulariteten i de aldrende svenske kjernekraftverkene. Driftsproblemer og nedstengning for nødvendig vedlikehold var en viktig årsak til de svært høye kraftprisene i Midt-Norge vinteren 2010.

Styrking av regional kraftproduksjon

Det er planer om utbygginger av ny kraftproduksjon i regionen. Økt kraftproduksjon kan blant annet skje gjennom økt utnyttelse av vannkraftpotensialet i regionen, både i form av utvidelser eller opprustning av eksisterende vannkraftproduksjon og skånsomme nye vannkraftutbygginger, samt gjennom økt utnyttelse av vindkraftpotensialet i regionen.

Industrikraft Møre har videre i lang tid hatt planer om et gasskraftverk i tilknytning til Hustadmarmors virksomhet i Elnesvågen i Møre og Romsdal, og søkte 1. desember 2006 om konsesjon for bygging og drift av et industrikraftverk med installert kapasitet på opptil 450 MW. Kraftverket vil kunne produsere årlig 3,7 TWh elektrisk kraft, og vil ha en virkningsgrad på om lag 58 prosent.

Imidlertid er det i forbindelse med utslippstillatelse til dette gasskraftverket lagt inn krav om fullskala fangst av CO₂. Dersom dette skal finansieres av utbygger alene, blir den økonomiske risikoen for utbygger for stor til at prosjektet lar seg realisere. Le-

deren av Lavutslippsutvalget, professor Jørgen Randers, lanserte nylig tanken om å flytte steg 2 av regjeringens «månelandingsprosjekt» for fangst og lagring av CO₂ fra gasskraftverk fra Mongstad til et nytt prosjekt, der Industrikraft Møre sine planer i Elnesvågen er et aktuelt alternativ. Man da vil da unngå de betydelige kostnadsmessige, teknologiske og sikkerhetsmessige utfordringene det er å bygge et fullskala anlegg for fangst av CO₂ i et «varmt» gasskraftverk i drift, samtidig som det fortsatt vil være banebrytende teknologisk. Dette kan være en løsning både med hensyn til utfordringene på Mongstad og for forsyningssituasjonen i Midt-Norge, som fortjener å bli seriøst vurdert.

Industrikraft Midt-Norge har i flere år hatt konsesjon og utslippstillatelse for et gasskraftverk på Skogn, men behøver å fornye oppstartsfristen, som går ut i 2012, for å kunne realisere planene dersom de nå skulle finne det lønnsomt. Selskapet har søkt Olje- og energidepartementet om en forlengelse av oppstart til 1. januar 2016, og har til nå ventet i om lag to år på svar fra departementet på denne søknaden.

Varmekraftverket på Skogn planlegges som et kombinert gasskraftverk og har konsesjon for å bygge to aggregater på til sammen 800 MW. Normal årsdrift på 8000 timer vil gi en maksimal elproduksjon på 6,4 TWh. Gasskraftverkets virkningsgrad vil da ligge i området 55–59 pst. avhengig av leverandør. I tillegg foreligger planer om å ta i bruk bioenergi for både grønn kraftproduksjon og som energiforsyning til CO₂-håndtering.

Med avtapping av damp til papirfabrikken forventes ved full drift en årlig elproduksjon på 6,2 TWh og en dampproduksjon på opptil 1 TWh etter en utbygging av papirfabrikken Norske Skog Skogn. Dette gir en total årsvirkningsgrad på omkring 65–67 pst. og gjør kraftverket til et gasskraftverk med høy energieffektivitet. Endelig varmeutnyttelse og virkningsgrad avhenger av utviklingen av Norske Skogs papirfabrikk.

Både Industrikraft Møre sitt gasskraftprosjekt i Elnesvågen og Industrikraft Midt-Norge sitt gasskraftprosjekt på Skogn vil kunne være viktige prosjekter for å øke den regionale kraftproduksjonen i Midt-Norge. Samtidig reiser prosjektene utfordringer når det gjelder utslippsmålet i klimaforliket (dersom de bygges uten CO₂-fangst) og med hensyn til implementering av EUs fornybardirektiv. Industrikraft Møre sitt planlagte gasskraftverk i Elnesvågen vil kunne ha et årlig utslipp på 1,2 millioner tonn CO₂ dersom det bygges uten anlegg for CO₂-fangst, og Industrikraft Midt-Norge sitt planlagte anlegg på Skogn vil slippe ut om lag 2,2 millioner tonn CO₂ per år. Det forutsettes at eventuelle gasskraftverk dekker sine CO₂-utslipp fullt ut gjennom kjøp av kvoter i det europeiske klimakvotemarkedet (ETS).

Ved begge anleggene vil det være muligheter for fangst og lagring av CO₂. Både Industrikraft Møre og Industrikraft Midt-Norge deltok som partnere og sponsorer sammen med syv andre industri- og kraftselskap i Gasscos studie/utredning om CO₂-lagring i Utsira- og Johansenformasjonen, fra sine respektive prosjekter/anlegg.

Ved all ny kraftproduksjon er det viktig å se på produksjon og overføringsnettet i sammenheng, slik at de samfunnsøkonomisk beste investeringsbeslutningene blir fattet. Det kan være behov for å se på om dagens tariffingssystem gjør at lokaliseringen av ny kraftproduksjon og/eller nye store forbrukskilder blir samfunnsøkonomisk optimal. Blant annet bør såkalt negativt anleggsbidrag for investeringer i kraftproduksjon som avlaster behovet for ny nettutbygging, kunne vurderes slik at det blir et større samspill mellom de økonomiske vurderingene når det gjelder produksjon og forbruk av elektrisk kraft og når det gjelder nettinvesteringer.

Siden det tar tid å bygge ny produksjonskapasitet så vel som å styrke linjenettet, haster det med konkrete tiltak.

Behov for en gjennomgang av forsyningssituasjonen

Da hele landet opplevde svært høye strømpriser vinteren 2003 som følge av svært lite nedbør høsten 2002 og en kald vinter 2002/2003, fremmet regjeringen Bondevik II en melding til Stortinget, St.meld. nr. 18 (2003–2004) Om forsyningssikkerhet for strøm mv., der bakgrunnen for den vanskelige forsyningssituasjonen og de høye strømprisene 2002/2003 ble gjennomgått og forslag til tiltak ble presentert. Meldingen presenterte tiltak for å møte situasjoner med en anstrengt forsyningssituasjon for elektrisk kraft for landet som helhet.

Befolkningen i Midt-Norge opplevde vinteren 2010 langt høyere strømpriser enn det landet som helhet opplevde vinteren 2003. Landsdelen har dessuten periodevis i flere år hatt betydelig høyere strømpriser enn i resten av landet. Likevel har det ikke blitt fremlagt noen handlingsplan eller noen annen gjennomgang av tiltak for å møte denne situasjonen fra regjeringen Stoltenberg II.

Trøndelag og Møre og Romsdal har vært i en ekstraordinær kraftsituasjon i flere år nå, der prisene i området i perioder har ligget betydelig høyere enn i andre landsdeler. Det er derfor på tide at Stortinget får muligheter til en grundig diskusjon rundt denne situasjonen og aktuelle tiltak for å avhjelpe forsyningssituasjonen de kommende årene. Regjeringen bør derfor fremme en sak om kraftsituasjonen i Midt-Norge i løpet av vårsesjonen 2011. I en slik gjennomgang bør det også være en gjennomgang av kriteriene for igangsetting av de to mobile gasskraftverkene

som Statnett har installert i regionen, slik at Stortinget får diskutert disse på nytt.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber regjeringen i løpet av vårsesjonen 2011 fremme en sak for Stortinget om kraftsituasjonen i Trøndelag og Møre og Romsdal med konkrete tiltak for å sikre en sikker og effektiv energiforsyning med akseptable priser til husholdninger og industri i regionen i årene fremover.

12. november 2010